

Sygn. akt I CSK 12/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 stycznia 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tadeusz Wiśniewski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Wojciech Katner

SSN Hubert Wrzeszcz

w sprawie z powództwa W. B. Z.
przeciwko Skarbowi Państwa - Ministrowi Gospodarki
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 14 stycznia 2015 r.,
skargi kasacyjnej powódki
od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 20 czerwca 2013 r.,

oddala skargę kasacyjną; zasądza od powódki W. B. Z. na rzecz Skarbu Państwa - Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa kwotę 3600 (trzy tysiące sześćset) zł z tytułu zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 20 czerwca 2013 r. Sąd Apelacyjny oddalił apelację powodów W. B. Z., L. A. i A. B. od wyroku Sądu Okręgowego w W. z dnia 26 września 2011 r., którym oddalono powództwo ich poprzednika prawnego B. B. przeciwko Skarbowi Państwa - Ministrowi Gospodarki o zasądzenie kwoty 1000000 zł z ustawowymi odsetkami tytułem odszkodowania za szkodę wyrządzoną wydanym przez Ministra Przemysłu i Handlu orzeczeniem nr 53 z dnia 22 listopada 1948 r. o przejęciu na własność Państwa przedsiębiorstwa „Młyn Handlowy – B.-A.”

Sąd Okręgowy ustalił m.in., że w ramach postępowania wszczętego na wnioski J. B. (współwłaściciela powyższego przedsiębiorstwa) Minister Gospodarki, działając na podstawie art. 158 § 2 w zw. z art. 156 § 2 k.p.a., decyzją z dnia 10 maja 2001 r. stwierdził, iż wskazane wyżej orzeczenie nr 53 z dnia 22 listopada 1948 r. oraz orzeczenie Przewodniczącego Drobnej Wytwórczości z dnia 12 sierpnia 1966 r. w sprawie zatwierdzenia protokołu zdawczo-odbiorczego przedsiębiorstwa „M... Handlowy – B.-A.” z dnia 28 kwietnia 1949 r. i 29 grudnia 1949 r. zostały wydane z naruszeniem prawa. Powodowi B. B. decyzja nadzorcza z dnia 10 maja 2001 r. nie została doręczona. Późniejszymi decyzjami administracyjnymi wnioskodawcy J. B. przyznano także, stosownie do wielkości jego udziału we współwłasności przedsiębiorstwa „M... Handlowy – B.-A.”, odszkodowanie za rzeczywistą szkodę i za utracone korzyści. Również te decyzje (z dnia 16 grudnia 2004 r. i 8 września 2006 r.) nie zostały powodowi doręczone. Pismem z dnia 20 czerwca 2009 r. powód wystąpił do Ministra Gospodarki o przyznanie mu odszkodowania z tytułu utraty nieruchomości oraz maszyn i urządzeń młyna gospodarczego, a także z tytułu utraconych korzyści. Decyzją tegoż Ministra z dnia 25 lutego 2010 r. odmówiono jednakże powodowi wypłacenia żądanego odszkodowania. Organ administracyjny wyszedł bowiem z założenia, że termin do wystąpienia z roszczeniem odszkodowawczym rozpoczął swój bieg z dniem 10 maja 2001 r., a więc z dniem wydania decyzji stwierdzającej, że do nacjonalizacji doszło z naruszeniem prawa.

Sąd Apelacyjny, mając na względzie przytoczony stan faktyczny sprawy i ustosunkowując się zarazem do zarzutów zawartych w apelacji powoda, wyraził zapatrywanie, że zgodnie z art. 28 k.p.a. decyzja nadzorcza Ministra Gospodarki z dnia 10 maja 2001 r. odniosła skutek także wobec powoda, albowiem decyzja ta dotyczyła jego interesu prawnego. Sąd orzekający w sprawie cywilnej jest zaś związany decyzją administracyjną. Oznacza to, że termin przedawnienia roszczenia odszkodowawczego powoda podlega ocenie według art. 160 § 6 k.p.a. Wprawdzie przepis ten został z dniem 1 września 2004 r. uchylony, niemniej jednak ma on nadal zastosowanie do zdarzeń i stanów prawnych powstałych przed dniem wejścia w życie noweli (art. 5 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw; Dz.U. Nr 162, poz. 1692 ze zm.). W myśl natomiast art. 160 § 6 k.p.a., roszczenie o odszkodowanie przedawnia się z upływem trzech lat od dnia, w którym stała się ostateczna decyzja stwierdzająca nieważność decyzji wydanej z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 albo decyzja, w której organ stwierdził, w myśl art. 158 § 2, że zaskarżona decyzja została wydana z naruszeniem przepisu art. 156 § 1. Sąd Apelacyjny nie podzielił stanowiska skarżącego, że termin przedawnienia wynosi 10 lat, ponieważ należałoby uwzględnić art. 442 § 1 zd. drugie k.c., a nie art. 160 § 6 k.p.c., co byłoby nieprawidłowe. W konsekwencji w ocenie Sądu Apelacyjnego podniesiony przez stronę pozwaną zarzut przedawnienia okazał się skuteczny.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego wniosła następczyni prawna pierwotnego powoda – W. B. Z. Powołując się na podstawę kasacyjną przewidzianą w art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c. zarzuciła naruszenie art. 160 § 6 k.p.a. w zw. z art. 64 Konstytucji, art. 5 k.c. w zw. z art. 77 ust. 1 Konstytucji RP oraz art. 58 § 2 k.c. w zw. z art. 32 Konstytucji RP. Skarżąca zażądała uchylenia zaskarżonego wyroku wraz z wyrokiem Sądu pierwszej instancji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania ewentualnie o „zmianę tych wyroków i orzeczenie co do istoty sprawy”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie zasługiwała na uwzględnienie.

Wbrew stanowisku skarżącej, nie budzi żadnych wątpliwości, że źródłem dochodzonej w sprawie szkody była wydana z naruszeniem prawa decyzja administracyjna. Uwarunkowania temporalne zaistniałe w sprawie sprawiły, że stwierdzenie tego naruszenia, zdeterminowało zarówno przesłankę roszczenia odszkodowawczego, jak i tryb dochodzenia wyrównania szkody. Dlatego też należy podzielić pogląd Sądu Apelacyjnego, aczkolwiek nie wyrażony *expressis verbis*, że w stanie faktycznym sprawy regulacja prawna zawarta w art. 160 k.p.a. stanowiła samodzielną i wyłączną podstawę odpowiedzialności odszkodowawczej za szkodę spowodowaną wydaniem przez Ministra Przemysłu i Handlu z naruszeniem prawa orzeczenia nr 53 z dnia 22 listopada 1948 r. o przejęciu na własność Państwa przedsiębiorstwa „M... Handlowy – B.-A.”. Tym samym jako *lex specialis* względem przepisów ogólnych prawa cywilnego do biegu terminu przedawnienia miał zastosowanie art. 160 § 6 k.p.a., a zgodnie z nim, roszczenie o odszkodowanie przedawnia się z upływem trzech lat od dnia, w którym stała się ostateczna decyzja stwierdzająca nieważność decyzji wydanej z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 albo decyzja, w której organ stwierdził, w myśl art. 158 § 2, że zaskarżona decyzja została wydana z naruszeniem przepisu art. 156 § 1. W ówczesnym stanie prawnym (decyzja nadzorcza została wydana w dniu 10 maja 2001 r.), kwestię ostateczności decyzji przesądzała formuła art. 16 § 1 k.p.a.: decyzje, od których nie służy odwołanie w administracyjnym toku instancji, są ostateczne. Nie miała więc znaczenia okoliczność, że wymieniona decyzja nie została powodowi B. B. doręczona.

Skarżąca podkreśla, że uwzględnienie zgłoszonego przez pozwaną Skarb Państwa zarzutu przedawnienia narusza art. 5 k.c. (w zw. z art. 77 ust. 1 Konstytucji RP, zgodnie z którym: każdy ma prawo do wynagrodzenia szkody, jaka została mu wyrządzona przez niezgodne z prawem działanie organu władzy publicznej). Powołując się w skardze kasacyjnej na klauzulę nadużycia przez stronę pozwaną prawa podmiotowego, skarżąca pomija jednak nader istotną okoliczność. Otóż w postępowaniu apelacyjnym takiego zarzutu w ogóle nie zgłaszała, a przecież na gruncie przepisów k.p.c. obowiązuje model procesu cywilnego o charakterze kontradyktoryjnym. Trudno zatem czynić Sądowi drugiej instancji

zarzut, że nie oceniał zarzutu przedawnienia w kontekście naruszenia zasad współżycia społecznego.

Nadmieniona klauzula naruszenia zasad współżycia społecznego nie jest klauzulą umowną i zainteresowana strona może na nią powołać się niejako z mocy samego prawa, co sprawia, że w sposób oczywisty bezskuteczny jest zarzut naruszenia art. 58 § 2 k.c. (w zw. z art. 32 Konstytucji RP).

Mając powyższą argumentację na względzie, Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji (art. 398¹⁴ k.p.c.). O kosztach postępowania orzeczono natomiast na podstawie art. 98 § 1, art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c.